

**ÅRSRAPPORT OM FORÆLDREKURSET HÅND OM
BARNET I SUNDHEDSPLEJEN I AALBORG KOMMUNE**

Hånd om barnet

Familieiværksætterne

- en god start som familie

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING	3
SAMMENFATNING.....	4
DATAGRUNDLAG	5
FREMMØDE OG OVERORDNET UDBYTTÉ	7
GRAVIDITET OG FØDSEL.....	9
DEN FØRSTE TID MED DEN NYFØDTE	10
BARNETS UDVIKLING OG TRIVSEL	11
BARNETS SUNDHED OG SIKKERHED.....	12
ÅBNE KOMMENTARER	13

Kolofon:

Merete Wenneberg Jørgensen, Kvalitetsenheden
Marts 2017
2014-17149

Indledning

Hånd om barnet er et gruppeorienteret kursusforløb, som tilbydes til alle førstegangsførelde i Aalborg Kommune – både mødre og fædre. Kursusforløbet Hånd om barnet er udviklet i Aalborg Kommune med afsæt i konceptet Familieiværksætterne, som er et koncept, der gennemføres i 26 kommuner på landsplan.

Hånd om barnet består af 14 mødegange, som påbegyndes inden fødsel og fortsætter til barnet er ca. 16 måneder gammelt. På hvert hold deltager 20 kommende forældre. Holdene sammensættes efter geografiske forhold og terminsdato. Kurset er struktureret således, at der undervises i forskellige relevante emner, som er relateret til graviditet, fødsel og forældreskab gennem følgende kursusgange:

Mødegang	Graviditetsuge/barnets alder	Indhold i mødegangen
1	Graviditetsuge 22-24	Velkomst. Økonomiske prioriteringer. Udstyr til barnet.
2	Graviditetsuge 25-27	Netværk. Juridisk sikring i familien. Orlovsmuligheder.
3	Graviditetsuge 28-30	Graviditet. Amning. Forestillinger om barnet. Efterfødselsreaktioner.
4	Graviditetsuge 30-32	Fødsel. Mestring af fødsel, viden og øvelser.
5	Graviditetsuge 32-34	Fødsel. Begyndende tegn, lindring og modtagelse af barnet.
6	Graviditetsuge 34-36	Det nyfødte barn. Den første amning. Tilknytning og tidlig kontakt. Forælderrollen.
7	Barnet 1. mdr. gammel	Fødselsoplevelser. Efterfødselsreaktioner. Hverdagen med barnet.
8	Barnet 2. mdr. gammel	Familedynamik. Aktiviteter med barnet.
9	Barnet 3. mdr. gammel	Barnets sansemotoriske udvikling. Seksualitet og intimitet.
10	Barnet 4 ½ mdr. gammel	Måltider og måltider. Syge børn.
11	Barnet 5 ½ mdr. gammel	Tænder. Vaner og rutiner. Sikkerhed i hjemmet.
12	Barnet 7 mdr. gammel	Barnet i dagpleje/institution. Søvn og døgnrytme.
13	Barnet 10 mdr. gammel	Sprogudvikling. Barnets selvstændighed og personlighed. Undgå ulykker.
14	Barnet 16 mdr. gammel	Opdragelse/inddragelse. Familiens udfordringer. Gruppens fremtid. Afslutning.

Table 1: Oversigt over mødegange i Hånd om barnet

I perioden januar 2016-december 2016 er der udsendt spørgeskemaer til forældre, som har gennemgået kurset Hånd om barnet i den angivne tidsperiode. Data er indsamlet på to forskellige tidspunkter fra forældrene:

- 1. måling: Efter fødsel (mødegang 8)
- 2. måling: Inden afslutning (mødegang 13)

I evalueringen af Hånd om barnet skal begge forældre udfylde et spørgeskema. Spørgeskemaundersøgelsen har overordnet set til formål at afdække forældrenes udbytte af forældreforløbet samt deres eventuelle forbedringsforslag. I undersøgelsen evalueres således forældrenes oplevede udbytte af kursusgangene i forældreforløbet Hånd om barnet – og ikke effekten af forældreforløbet på eksempelvis barnets trivsel og udvikling eller forældrenes kompetencer til varetagelse af forælderrollen. Da fokus for evalueringen ikke er at følge forældrenes udvikling i, hvordan de oplever udbytte af forløbet, bliver data ikke analyseret som forløbsdata, men i stedet som to brugerevalueringer, der er foretaget på to forskellige tidspunkter i forløbet.

I nærværende årsrapport præsenteres hovedresultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen, og alle kvantitative data og åbne kommentarer er vedlagt rapporten.

Sammenfatning

Nedenfor er en kort sammenfatning af hovedresultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen om forældrenes oplevede udbytte af forældreforløbet Hånd om barnet:

- Overordnet set er over 60 % af forældrene tilfredse med deres udbytte af Hånd om barnet, og over 70 % har fået ny viden og nye tanker om forældreskabet. Over halvdelen vurderer i tråd hermed, at Hånd om barnet har bidraget til, at de føler sig mere sikre i forælderrollen.
- Over 85 % har oplevet det som positivt, at både mænd og kvinder har deltaget i Hånd om barnet, og 80 % vurderer, at det har været positivt at tale med de andre forældre på holdet om forældreskab.
- Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen indikerer, at Hånd om barnet har været medvirkende til at generere dialog i hjemmene om de emner, som tages op til møderne.
- I forhold til det konkrete indhold i undervisningen peger undersøgelsen blandt andet på, at Hånd om barnet har bidraget til, at over 75 % af deltagerne er blevet mere trygge ved fødslen, hvilket understøttes af de kvalitative, åbne besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen, hvor blandt andet fødselsforberedelsen fremhæves som givende.

Datagrundlag

Datagrundlaget for denne årsrapport består af to spørgeskemaundersøgelser, som er gennemført i 2016. Spørgeskemaerne er udsendt til alle forældre, som har deltaget i kurserne. Af tabel 2 ses svarprocenten for de to spørgeskemaundersøgelser:

	Efter fødsel (mødegang 8) (n=1329)	Inden afslutning (mødegang 13) (n=972)
Ikke besvaret	42 %	46 %
Ufuldstændig besvarelse	3 %	9 %
Gennemført besvarelse	55 %	46 %
Respondenter i alt	100 %	100 %

Tabel 2: Den procentvise andel af respondenter, der ikke har besvaret, ufuldstændigt har besvaret eller har besvaret spørgeskemaundersøgelserne 'Efter fødsel' og 'Inden afslutning'

Som det fremgår af tabel 2, har henholdsvis 55 % og 46 % af respondenterne besvaret de udsendte spørgeskemaer, hvilket har betydning for undersøgelsens validitet. Faldet i svarprocent fra 1. til 2. måling kan potentielt skyldes, at barselsperioden for mange af respondenterne er forbi, hvorfor der ikke længere er den samme tid til rådighed.

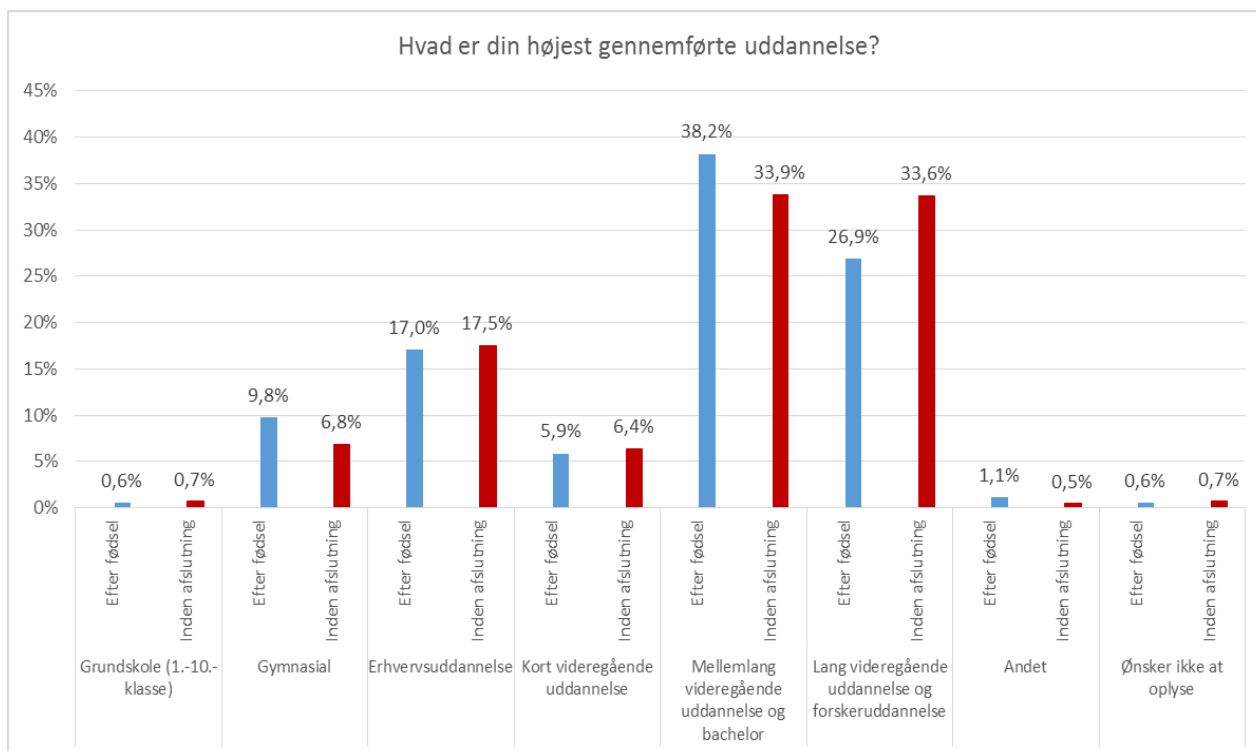
I begge spørgeskemaer bliver forældrene bedt om at besvare forskellige baggrundsspørgsmål om køn, civilstand, beskæftigelse og højeste uddannelsesniveau, som er faktorer, der kan have betydning for deres udbytte af forældreforløbet. I det følgende vil der derfor være en afdækning af baggrundskarakteristika for de forældre, der har medvirket i undersøgelsen.

Køn: I begge spørgeskemaundersøgelser har der været en overvægt af kvindelige respondenter. Ved målingen efter fødsel var der 65 % kvinder og 35 % mænd, der havde besvaret spørgeskemaet, og i målingen inden afslutning af Hånd om barnet var der 67 % kvindelige og 33 % mandlige respondenter.

Sprog/etnicitet: Langt størstedelen af respondenterne i både 1. og 2. måling er dansktalende – 96 % ved 1. måling og 97 % ved 2. måling angiver, at der primært tales dansk i deres hjem.

Civilstand: Størstedelen af respondenterne i begge målinger er samlevende eller gift. I målingen efter fødsel (mødegang 8) har 62 % registreret sig som samlevende og 36 % som gift. Ved målingen inden afslutning (mødegang 13) angav 54 %, at de var samlevende, og 44 % at de var gift. Kun 2 % af respondenterne efter fødsel og inden afslutning af kurset har angivet, at de er enlige.

Uddannelsesniveau og beskæftigelse: Som det kan ses af figur 1, har størstedelen af respondenterne i både 1. og 2. måling en mellemlang eller lang videregående uddannelse.

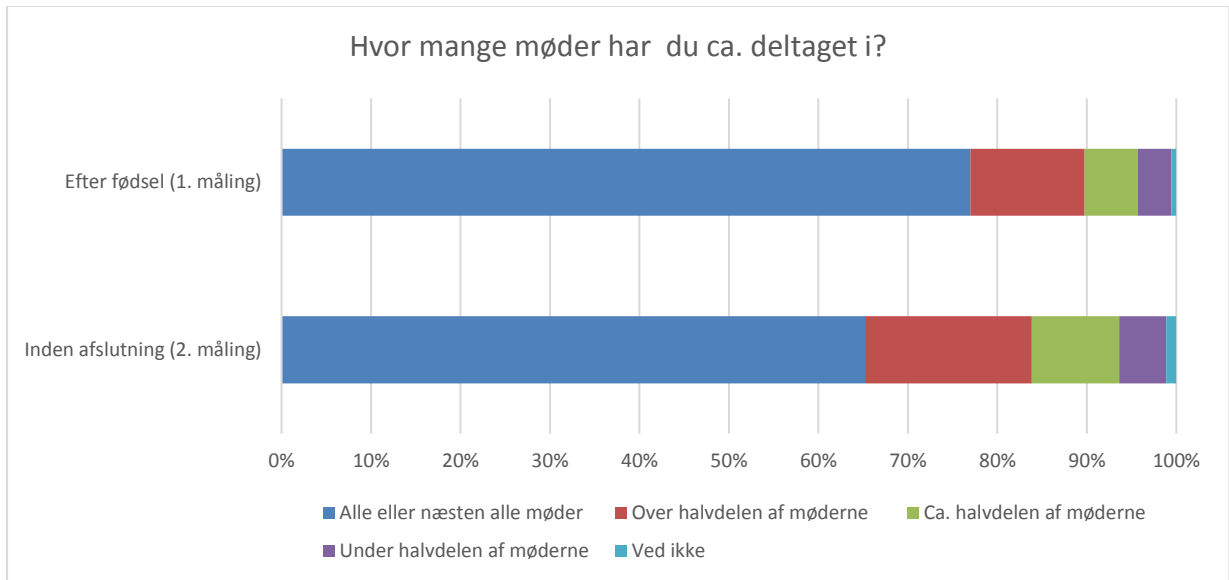
Figur 1

Ovenstående figur viser, at 88 % af respondenterne i 1. måling og 91 % i 2. måling minimum har opnået en erhvervsuddannelse. Andelen af respondenter med grundskole eller gymnasial uddannelse som højeste uddannelsesnivea var henholdsvis 10 % i målingen efter fødsel og 8 % inden afslutning af forløbet. Ved 1. måling var 71 % af respondenterne i beskæftigelse, 17 % var i uddannelse og 9 % var arbejdsløse. Inden afslutning (2. måling) var 76 % i beskæftigelse, 15 % var under uddannelse og 8 % var arbejdsløse.

I datamaterialet fra både 1. og 2. måling i evalueringen af Hånd om barnet er der således en stor repræsentation af mere ressourcestærke forældre, mens de mindre ressourcestærke (forældre med lav uddannelse og/eller arbejdsløse) udgør en forholdsvis lille andel af besvarelsene. Dette er dog ikke ensbetydende med, at forældrekurserne hovedsageligt har bestået af ressourcestærke forældre men nærmere, at disse er stærkt repræsenteret i det empiriske materiale, hvilket kan have betydning for resultaterne af undersøgelsen.

Fremmøde og overordnet udbytte

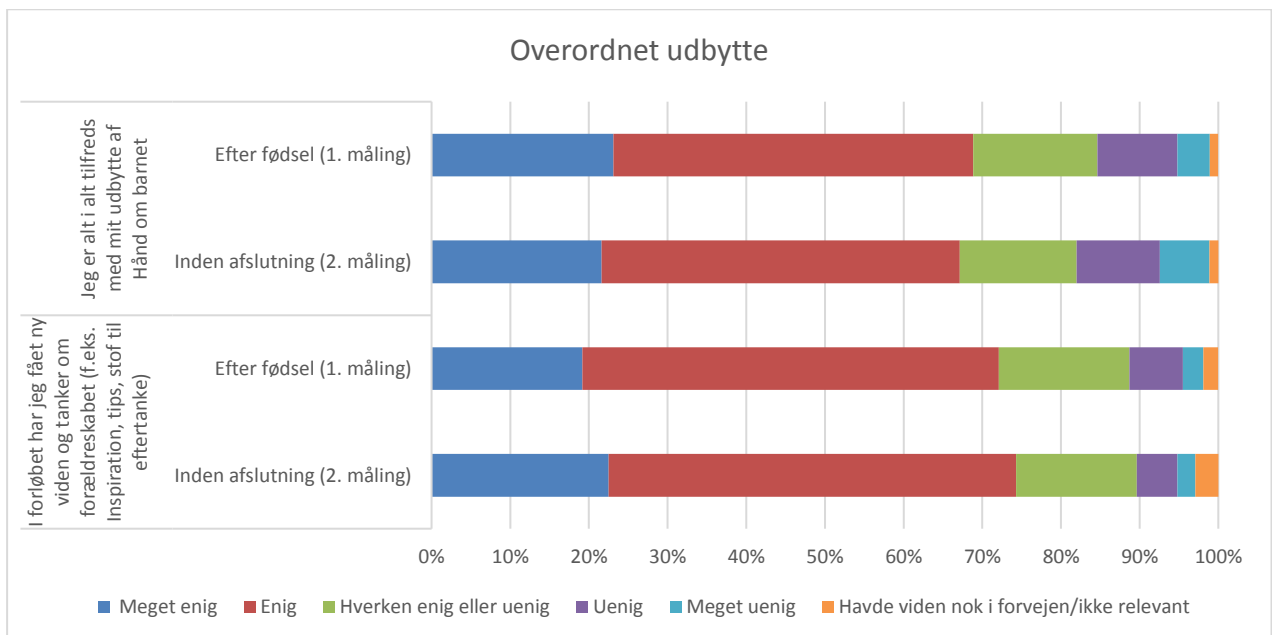
I både 1. og 2. måling er respondenterne blevet bedt om at angive, hvor mange møder de ca. har deltaget i:

Figur 2

I ovenstående ses det, at over 75 % af respondenterne i 1. måling har vurderet, at de har deltaget i alle eller næsten alle møder, mens 13 % vurderer, at de har deltaget i over halvdelen af møderne. Ved 2. måling vurderede 65 % af respondenterne, at de har deltaget i alle eller næsten alle møder, mens 19 % angav, at de har deltaget i over halvdelen af møderne.

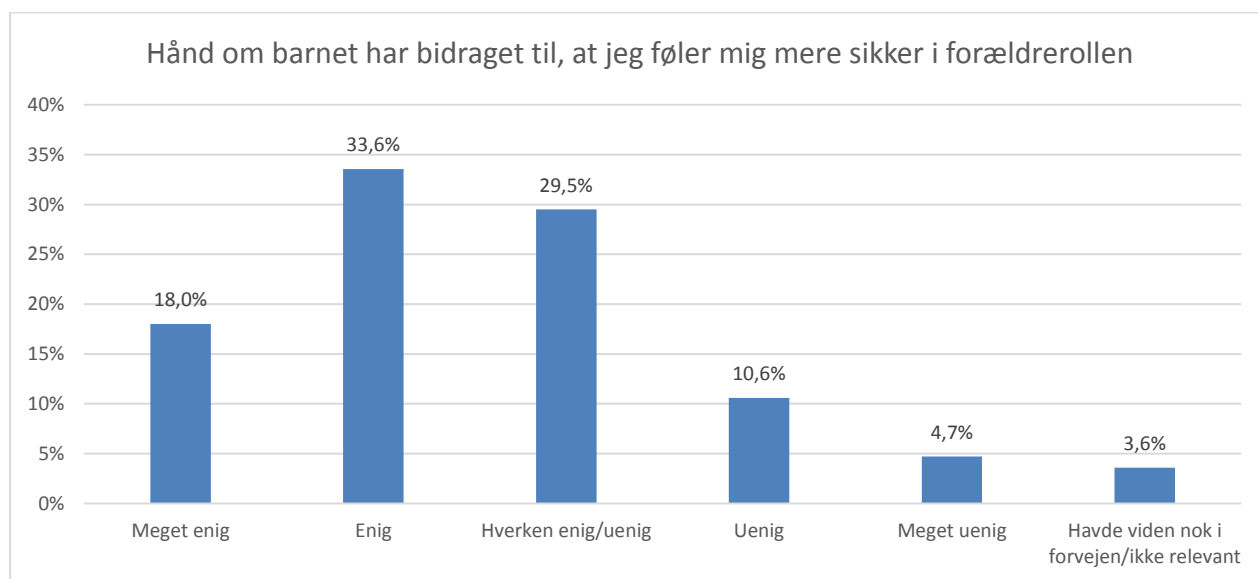
Forældrene er desuden blevet bedt om at besvare en række spørgsmål om deres overordnede udbytte fra mødegangene. I følgende figur ses besvarelsen af to udvalgte enkeltspørgsmål:

Figur 3

På det første udsagn: "Jeg er alt i alt tilfreds med mit udbytte af Hånd om barnet" angav 69 % ved 1. måling og 67 % ved 2. måling, at de er meget enige eller enige i udsagnet. På andet udsagn: "I forløbet har jeg fået ny viden og tanker om forældreskabet (f.eks. inspiration, tips, stof til eftertanke)", har 72 % i 1. måling og 74 % i 2. måling angivet, at de var meget enige eller enige i udsagnet. Hovedparten af respondenterne har således været tilfredse med møderne og vurderet, at de har fået udbytte i forhold til forældreskab.

I 2. måling (inden afslutning) er der inkluderet et ekstra spørgsmål om overordnet udbytte af Hånd om barnet:

Figur 4

Figur 4 viser, at lige over halvdelen af respondenterne vurderer, at Hånd om barnet har bidraget til, at de føler sig mere sikre i forældrerollen, idet de har svaret meget enig eller enig på udsagnet: "Hånd om barnet har bidraget til, at jeg føler mig mere sikker i forældrerollen". I forhold til dette enkeltspørgsmål ses der en tydelig kønsforskel, idet 66 % af de mandlige respondenter og 44 % af de kvindelige har svaret meget enig eller enig.

Over 85 % af respondenterne – i både 1. og 2. måling – har oplevet det som positivt, at både kvinder og mænd deltager i Hånd om barnet. For over 80 % af respondenterne i begge målinger har det været en god oplevelse at tale med de andre på holdet om forældreskab, og omkring 80 % af respondenterne i de to målinger har haft kontakt med de andre forældre mellem møderne i Hånd om barnet.

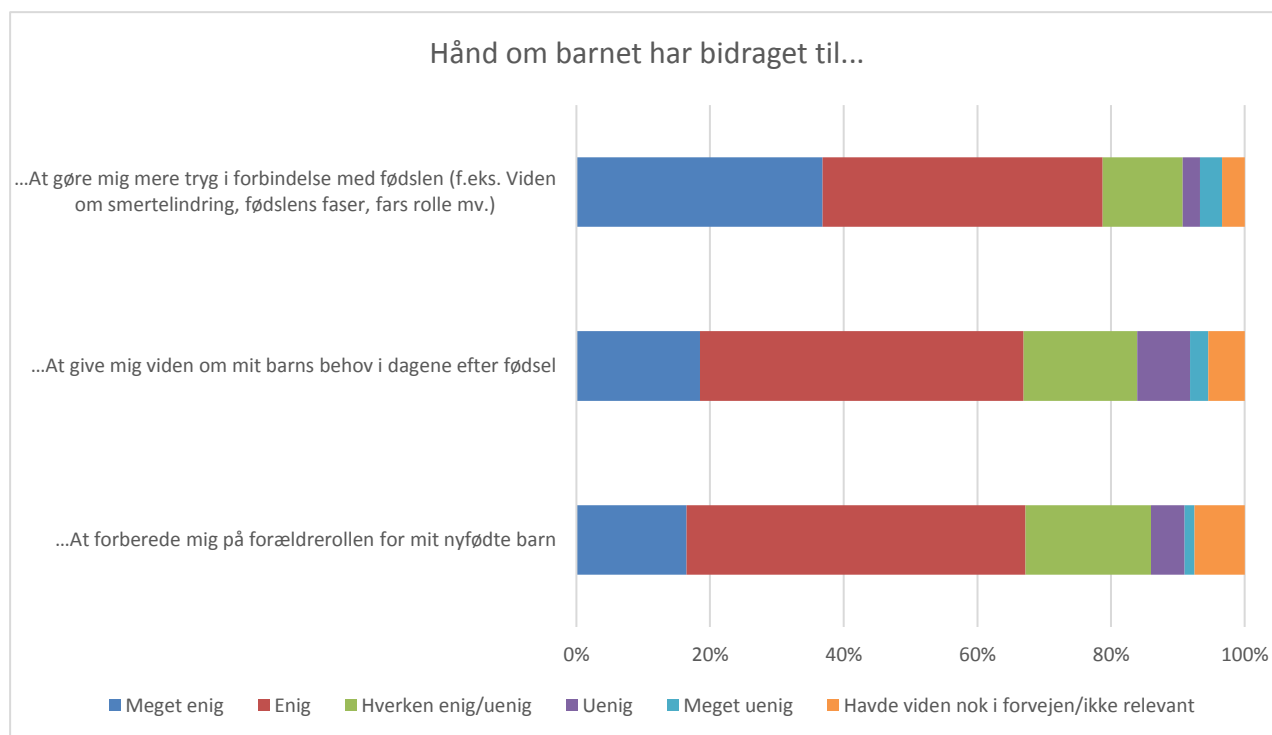
Både i målingen efter fødsel (1. måling) og inden afslutning (2. måling) er forældrene desuden blevet adspurgt om en række spørgsmål omhandlende forældreskab og parforhold i relation til deres deltagelse i Hånd om barnet. Resultaterne fra både 1. og 2. måling indikerer, at kursusrækken Hånd om barnet har været medvirkende til at styrke dialogen i familien om de emner, som tages op til undervisningen. Blandt andet angiver 73 % af respondenterne i 2. måling, at de er meget enige eller enige i udsagnet "Hånd om barnet har bidraget til, at vi har talt om emnerne i forløbet derhjemme". 64 % af respondenterne i 2. måling vurderer, at de er meget enige eller enige i udsagnet "Hånd om barnet har bidraget til, at vi har talt om gensidige forventninger til hinanden i forældreskabet". På udsagnet

”Hånd om barnet har bidraget til at ruste os til de udfordringer, der kan opstå i parforholdet, når man får børn” har over halvdelen (54 %) ligeledes angivet, at de er meget enige eller enige i udsagnet.

Graviditet og fødsel

I spørgeskemaundersøgelsen er respondenterne adspurgt, om de har oplevet fødselsreaktioner i forbindelse med graviditet eller fødsel. Ved 2. måling, inden afslutning af forløbet, angav 2 %, at de har haft fødselsreaktioner under graviditeten, mens 18 % har haft fødselsreaktioner efter fødslen. Heraf har 35 % af forældrene der oplevede fødselsreaktioner i forbindelse med graviditet eller fødsel vurderet, at Hånd om barnet har bidraget til, at de blev bevidste om deres fødselsreaktion.

I spørgeskemaet ved mødegang 8 (efter fødsel) er respondenterne blevet bedt om at tage stilling til en række udsagn om udbyttet af forældreforløbet i relation til graviditet og fødsel, hvilket præsenteres i nedenstående:

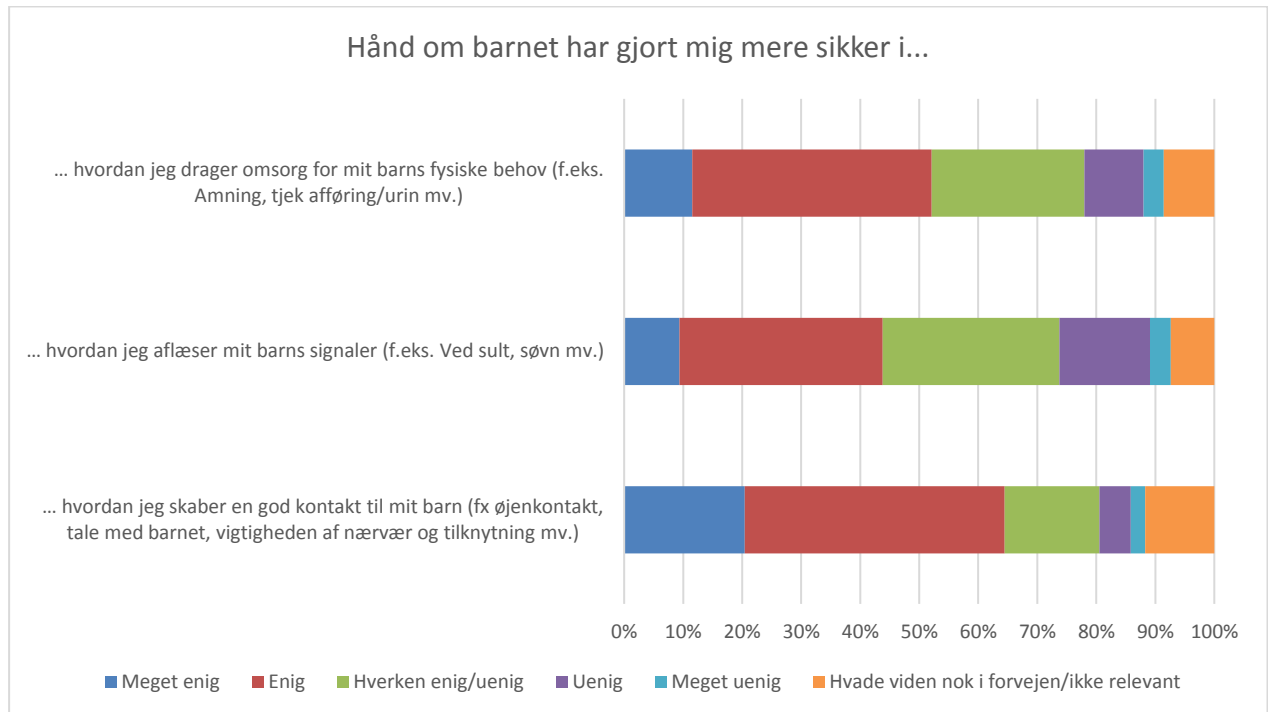

Figur 5

På udsagnet ”Hånd om barnet har bidraget til at gøre mig mere tryk i forbindelse med fødslen” angiver 78 % af respondenterne, at de er meget enige eller enige heri, mens en mindre andel erklærer sig uenige eller meget uenige i dette. En stor andel af forældrene som har deltaget i denne undersøgelse har således oplevet et udbytte af kurset i forhold til tryghed i forbindelse med fødslen. Lignende gør sig gældende for de to øvrige enkeltudsagn om graviditet og fødsel, idet 67 % angiver, at de er meget enige eller enige i udsagnene: ”Hånd om barnet har bidraget til at give mig viden om mit barns behov i dagene efter fødsel” og ”Hånd om barnet har bidraget til at forberede mig på forælderrollen for mit nyfødte barn”.

Den første tid med den nyfødte

Ved 1. måling (efter fødsel) er der inkluderet en række udsagn om Hånd om barnets betydning for forældrenes evne til at tage vare på det nyfødte barn:

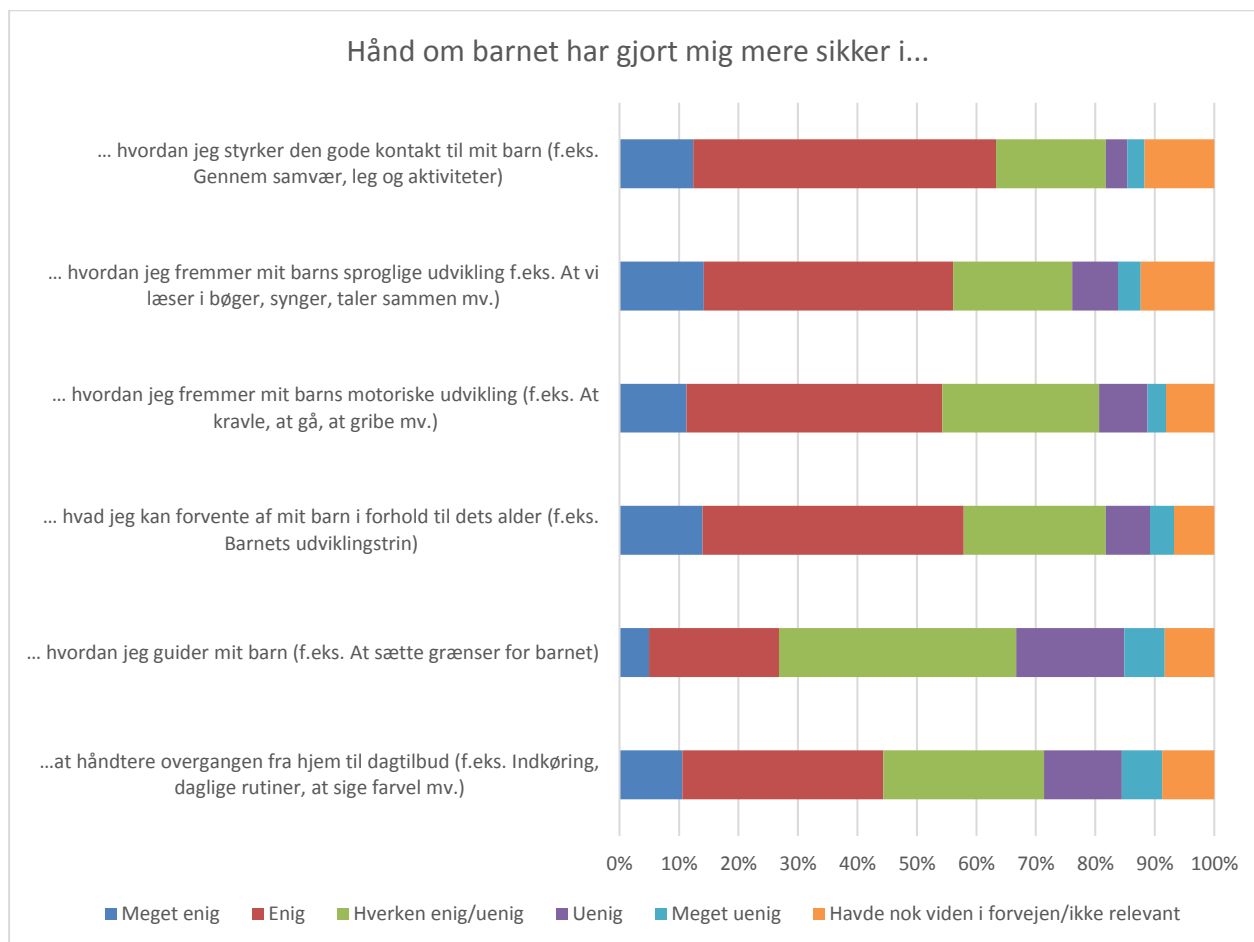

Figur 6

På baggrund af ovenstående figur kan det udledes, at forældrene er meget enige eller enige i, at Hånd om barnet har gjort dem mere sikre i: Hvordan man drager omsorg for barnets fysiske behov (52 %), aflæser barnets signaler (44 %) og hvordan man skaber en god kontakt til barnet (65 %), idet de har svaret meget enig eller enig på disse udsagn. Det kan i den forbindelse fremhæves, at særligt de mandlige respondenter mener, at Hånd om barnet har gjort dem mere sikre i, hvordan der kan skabes god kontakt med barnet, idet 75 % af mændene har svaret meget enig eller enig på dette udsagn.

Barnets udvikling og trivsel

I spørgeskemaet som blev udfyldt inden afslutning af forældreforløbet (2. måling), blev respondenterne adspurgt om en række spørgsmål vedrørende Hånd om barnets betydning for forældrenes evne til at sikre barnets udvikling og trivsel. Resultaterne fra disse enkeltspørgsmål ses i nedenstående figur:

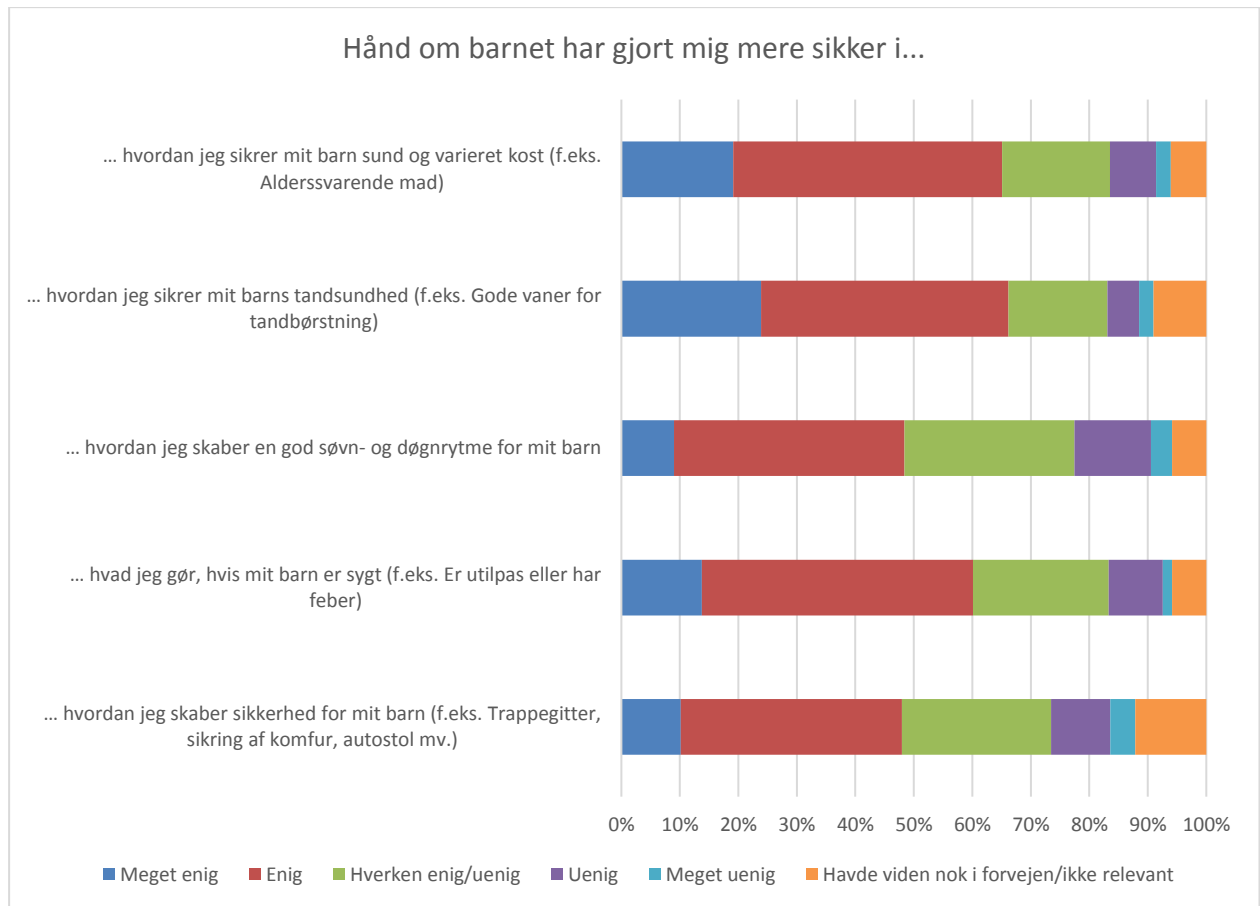
Figur 7

På baggrund af ovenstående figur kan det udledes, at over halvdelen af forældrene er meget enige eller enige i, at Hånd om barnet har gjort dem mere sikre i: Hvordan de styrker den gode kontakt til deres barn (63 %), fremmer barnets sproglige udvikling (56 %), fremmer barnets motoriske udvikling (54 %) og hvad de kan forvente af barnet i forhold til dets alder (58 %). I forhold til udsagnene "Hånd om barnet har gjort mig mere sikker i, hvordan jeg guider mit barn" samt "Hånd om barnet har gjort mig mere sikker i at håndtere overgangen fra hjem til dagtilbud" har under halvdelen erklæret sig meget enige eller enige udsagnene (henholdsvis 27 % og 44 %).

Særligt i forhold til det første enkeltspørgsmål: "Hånd om barnet har gjort mig mere sikker i, hvordan jeg styrker den gode kontakt til mit barn", er der en synlig kønsforskel, idet 57 % af de kvindelige og 76 % af de mandlige respondenter har angivet, at de er meget enige eller enige i udsagnet.

Barnets sundhed og sikkerhed

I spørgeskemaet inden afslutning (2. måling) er respondenterne desuden blevet bedt om at tage stilling til en række udsagn om forældrekursets betydning for deres evne til at sikre barnets sundhed og sikkerhed:

Figur 8

Generelt vurderer omkring halvdelen eller derover, at Hånd om barnet har haft betydning for deres evne til at sikre barnets sikkerhed og sundhed i forhold til de ovenfor nævnte parametre. Det kan eksempelvis fremhæves, at forældrene særligt vurderer, at forældrekurset har haft betydning i forhold til de to øverste udsagn: "Hånd om barnet har gjort mig mere sikker i, hvordan jeg sikrer mit barn sund og varieret kost", hvilket 65 % af respondenterne har angivet at være meget enige eller enige i, og "Hånd om barnet har gjort mig mere sikker i, hvordan jeg sikrer mit barns tandsundhed", som 66 % har erklæret sig meget enige eller enige i.

Åbne kommentarer

Både i målingen efter fødsel (1. måling) og inden afslutning (2. måling) har respondenterne i høj grad anvendt muligheden for at videregive kommentarer til forældrekurset Hånd om barnet – både i form af ros, ris og nye inputs til kurset. Som i mange andre undersøgelser er der en overvægt af forbedringsforslag i forhold til ros. Dette er dog ikke usædvanligt, da det ofte er her, respondenterne har noget at videreformidle.

I nedenstående fremgår de hyppigst forekomne kommentarer fra både 1. og 2. måling:

”Hvad er det bedste, du har fået ud af Hånd om barnet?”

- Netværk og erfaringsudveksling med andre forældre, som befinder sig i en lignende situation. I den forbindelse fremhæves særligt mødregrupper, som et positivt udbytte af Hånd om barnet
- Anvendelig viden i forhold til graviditet, fødsel og forældreskab – her fremhæves blandt andet viden om barnets sansemotoriske udvikling, tandpleje og barnets behov
- Undervisning af og sparring med kompetente undervisere
- Mange nævner undervisningsgangene med fødselsforberedelse med jordemoder som særligt udbytterig. Derudover fremhæves mødegangen om jura også som givende
- Bekræftelse i at gøre det godt nok gennem både undervisning og netværk med andre
- Det fremhæves, at kursusgangene har givet anledning til fælles drøftelse om emnerne hjemme, fordi både mor og far har deltaget

”Er der noget, du kunne ønske dig anderledes i Hånd om barnet?”

- Undervisning i førstehjælp til spædbørn
- Ønske om at kunne komme i mødregruppe uden at deltage i Hånd om barnet
- Håndtering af aflyste møde gange
- Mødegangenes placering efter fødsel er problematisk, da det giver udfordringer i forhold til aftensmad og sengetid. Mødegangene om formiddagen bliver desuden fremhævet som svære for fædrene at deltage i
- Mere dybdegående viden om emner som kejsersnit, amning, søvn, valg af dagpleje eller vuggestue etc.
- Ønske om mindre hold
- Ønske om mere tid til erfaringsudveksling mellem forældrene samt tid til individuelle spørgsmål til oplægsholder – flere oplever, at undervisningsformen er lidt for bundet op af foredrag med PowerPoints. Dette fremhæves af flere som problematisk efter fødsel, da der kan forekomme uro på holdene grundet børnenes deltagelse, hvorfor det opleves som udfordrende at fastholde koncentrationen om undervisningens indhold
- Ønske om udlevering af skriftligt materiale om fagligt relevante tematikker i forbindelse med mødegangene
- Flere oplever, at retorikken om amning er, at man anses som dårlig forælder, hvis man enten ikke kan eller vil amme barnet
- Vigtigt med særlig opmærksomhed på terminsdato ved planlægning af kursusrække. Flere forældre tilkendegiver, at viden fra kurset generelt kom for sent i forhold til deres behov og

barnets udvikling. Derudover er geografisk placering af forældre vigtig ved holdsammensætning

- Ønske om et løft af det faglige niveau til mødegangene og tilrettelæggelse af undervisningens indhold efter målgruppen på holdet. Derudover angiver flere et ønske om mødegange uden mænd, fordi dette kan gøre det lettere at tale om mere følsomme ting
- Nogle forældre oplever økonomi-temaet som mindre anvendeligt for deres situation
- Lidt for alternative øvelser til mødegangene. Her nævnes særligt øvelse med beskrivelse af følelser ud fra billeder. Øget vægtning af faglig viden i stedet
- Ønske om komprimering af undervisningen og færre mødegange. Det foreslås eksempelvis, at mødegangene kan skæres ned til 1-1,5 time, samt at forløbet med fordel kunne afsluttes efter barnet er fyldt 6 måneder, da flere er tilbage på arbejde efter barselsperioden på dette tidspunkt
- Sundhedsplejen skal inddele mødregrupperne, da det kan udløse svære situationer, hvis mødrene selv skal organisere mødregruppernes sammensætning